דיני ממונות בשלשה פרק ראשון סנהדרין ז.

מצוה למימרא להו. כרישא מי דינא בעיתו מי פטרה בעיתו דפמתין להו בפטרה: **היינו מ"ק.** דאמר נגמר הדין מי אתה רשאי לבטוא הא מקודם גמר דין רשאי לבטוא וה"נ רשות הוא: **מיכא ביניייהו מצוה.** להזכיר פטרה לת"ק ליכא מצוה: **מיכא ביניייהו משתשמע דבריכם.** לת"ק אפילו שמע דבריכם רשאי לבטוא עד שיגמר הדין ואימר זה זכאי וזה מייב לר"ש בן מנסיא משתשמע את דבריהם ודעת להיכן נוטה אי אתה רשאי לומר להן צאו ובצעו ופליגא דרבי תנחום בר חנילאי דאמר רבי תנחום בר חנילאי לא נאמר מקרא זה אלא כנגד מעשה העגל שנאמר [1]וירא אהרן ויבן מזבח לפניו מה ראה א"ר בנימין בר יפת א"ר אלעזר ראה חור שזבוח לפניו אמר אי לא שמענא להו השתא עבדו לי כדעבדו בחור ומיקיים בי [6][2]אם יהרג במקדש ה' כהן ונביא ולא הויא להו תקנתא לעולם מוטב דליעבדו לעגל אפשר הויא להו תקנתא בתשובה והני תנאי [3]פוטר מים ראשית מדון מאי דרשי ביה כדרב המנונא [4]דאמר רב המנונא [5]אין תחילת דינו של אדם נידון אלא על דברי תורה שנאמר פוטר מים ראשית מדון אמר רב הונא האי תיגרא דמיא לצינורא דבידקא דמיא כיון דרווח רווח אביי קשישא אמר דמי לגודא דגמלא כיון דקם קם: שמע"י ושת"י שב"ע זמירו"ת הו"א סימן: ההוא דהוה קאמר ואזיל טוביה דשמע ואדיש חלפוה בישתיה מאה א"ל שמואל לרב יהודה קרא כתיב פוטר מים ראשית מדון ריש מאה דיני ההוא דהוה קאמר ואזיל אתרתי תלת גנבא לא מיקטל א"ל שמואל לרב יהודה [2]קרא כתיב [4]כה אמר ה' על שלשה פשעי ישראל ועל ארבעה לא אשיבנו ההוא דהוה קאמר ואזיל שב בירי לשלמנא וחדא לעביד ביש א"ל שמואל לרב יהודה קרא כתיב [5]כי שבע יפול צדיק וקם [6](ורשע יפול באחת) ההוא דהוה קאמר ואזיל דאזיל מבי דינא שקל גלימא ליזמר זמר וליזיל באורחא א"ל שמואל לרב יהודה קרא כתיב [6]וגם כל העם הזה על מקומו יבא בשלום ההוא דהוה קאמר ואזיל היא ניימא ודיקולא שפיל אמר ליה שמואל לרב יהודה קרא כתיב [7]בעצלתים ימך המקרה וגו' ההוא דהוה קאמר ואזיל גברא [8][9]דרחיצנא עליה [10]אדייה לגזיזיה וקם א"ל שמואל לרב יהודה קרא כתיב [8]גם איש שלומי אשר בטחתי בו וגו' ההוא דהוה קאמר ואזיל כי רחימתין הוה עזיזא אפותיא דספסירא שכיבן השתא דלא עזיזא רחימתין פוריא בר שיתין גרמידי לא סני לן אמר רב הונא קראי כתיבי מעיקרא כתיב [9]ונועדתי לך שם ודברתי אתך מעל הכפורת [10]ותניא ארון תשעה וכפורת טפח הרי כאן עשרה [10]וכתיב [10]והבית אשר בנה המלך שלמה לה' ששים אמה ארכו ועשרים רחבו ושלשים אמה קומתו ולבסוף כתיב [11]כה אמר ה' השמים כסאי והארץ הדום רגלי איזה בית אשר תבנו לי וגו' מאי משמע דהאי לא תגורו לישנא דכנושי הוא אמר רב נחמן אמר קרא [12]ויין לא תשתה ולא תאגור רב אחא בר יעקב אמר מהכא [13]תכין בקיץ לחמה אגרה בקציר מאכלה רב אחא בריה דרב איקא אמר מהכא [14]אוגר בקיץ בן משכיל: אמ"ת ממו"ן ירא"ה סימן: אמר רבי שמואל בר נחמני אמר רבי יונתן [7]כל דיין שדן דין [8]אמת לאמיתו משרה שכינה בישראל שנאמר [15]אלהים נצב בעדת אל בקרב אלהים ישפוט וכל דיין שאינו דן דין אמת לאמיתו גורם לשכינה שתסתלק מישראל שנאמר [16]משוד עניים מאנקת אביונים עתה אקום יאמר ה' וגו' ואמר רבי שמואל בר [9](נחמן) אמר רבי יונתן [7]כל דיין שנוטל מזה ונותן לזה שלא כדין הקדוש ברוך הוא נוטל ממנו נפשו שנאמר [17]אל תגזול דל כי דל הוא ואל תדכא עני בשער כי ה' יריב ריבם וקבע את קובעיהם נפש ואמר רבי שמואל בר נחמני אמר רבי יונתן [10]לעולם יראה דיין עצמו כאילו חרב מונחת לו בין ירכותיו וגיהנם פתוחה לו מתחתיו שנאמר

[1]מצוה למימרא להו אי דינא בעיתו אי פשרה בעיתו היינו תנא קמא איכא ביניייהו מצוה רבי יהושע בן קרחה סבר מצוה ת"ק סבר רשות היינו דר"ש בן מנסיא איכא ביניייהו משתשמע דבריהן ואתה יודע להיכן הדין נוטה אי אתה רשאי לומר להן צאו ובצעו ופליגא דרבי תנחום בר חנילאי דאמר רבי תנחום בר חנילאי לא נאמר מקרא זה אלא כנגד מעשה העגל שנאמר [1]וירא אהרן ויבן מזבח לפניו מה ראה א"ר בנימין בר יפת א"ר אלעזר ראה חור שזבוח לפניו אמר אי לא שמענא להו השתא עבדו לי כדעבדו בחור ומיקיים בי [6][2]אם יהרג במקדש ה' כהן ונביא ולא הויא להו תקנתא לעולם מוטב דליעבדו לעגל אפשר הויא להו תקנתא בתשובה והני תנאי [3]פוטר מים ראשית מדון מאי דרשי

כנגד מעשה העגל. אקרא דמורת אמת קאי דכתיב בסיפיה ורכיס הסיב מעון שיהא להם תקנה כדמסיק: **אלא** על דברי תורה. והא דאמרינן בפרק כמה מדליקין (שבת דף לא.) שטולין לו נשמת ונתת בתמורה ואח"כ קבעת עתים לתורה המם בחדש שעופק בתורה מיירי אלא שלא קבע עתים והכא מיירי כשלא עסק כלל אי נמי טולים לו תחילה על משא ומתן בתמורה ומ"מ יקבל דינו תחילה על דברי תורה והכי דרים ליה לקרא תחלת גילוי דינו במה שנטשו מדברי תורה[6]:

לגודא דגמלא. והי"ק פוטר מים דהיינו גודא דגמלא שפוטרת את האדם מן המים כך הוא ראשית מדון: שאינו

כנגד מעשה העגל. אקרא דמורת אמת קאי דכתיב בסיפיה ורכיס הסיב מעון שיהא להם תקנה כדמסיק: **אלא** על דברי תורה. והא דאמרינן בפרק כמה מדליקין (שבת דף לא.) שטולין לו נשמת ונתת בתמורה ואח"כ קבעת עתים לתורה המם בחדש שעופק בתורה מיירי אלא שלא קבע עתים והכא מיירי כשלא עסק כלל אי נמי טולים לו תחילה על משא ומתן בתמורה ומ"מ יקבל דינו תחילה על דברי תורה והכי דרים ליה לקרא תחלת גילוי דינו במה שנטשו מדברי תורה[6]:

לגודא דגמלא. והי"ק פוטר מים דהיינו גודא דגמלא שפוטרת את האדם מן המים כך הוא ראשית מדון: שאינו

ביה כדרב המנונא [4]דאמר רב המנונא [5]אין תחילת דינו של אדם נידון אלא על דברי תורה שנאמר פוטר מים ראשית מדון אמר רב הונא האי תיגרא דמיא לצינורא דבידקא דמיא כיון דרווח רווח אביי קשישא אמר דמי לגודא דגמלא כיון דקם קם: שמע"י ושת"י שב"ע זמירו"ת הו"א סימן: ההוא דהוה קאמר ואזיל טוביה דשמע ואדיש חלפוה בישתיה מאה א"ל שמואל לרב יהודה קרא כתיב פוטר מים ראשית מדון ריש מאה דיני ההוא דהוה קאמר ואזיל אתרתי תלת גנבא לא מיקטל א"ל שמואל לרב יהודה [2]קרא כתיב [4]כה אמר ה' על שלשה פשעי ישראל ועל ארבעה לא אשיבנו ההוא דהוה קאמר ואזיל שב בירי לשלמנא וחדא לעביד ביש א"ל שמואל לרב יהודה קרא כתיב [5]כי שבע יפול צדיק וקם [6](ורשע יפול באחת) ההוא דהוה קאמר ואזיל דאזיל מבי דינא שקל גלימא ליזמר זמר וליזיל באורחא א"ל שמואל לרב יהודה קרא כתיב [6]וגם כל העם הזה על מקומו יבא בשלום ההוא דהוה קאמר ואזיל היא ניימא ודיקולא שפיל אמר ליה שמואל לרב יהודה קרא כתיב [7]בעצלתים ימך המקרה וגו' ההוא דהוה קאמר ואזיל גברא [8][9]דרחיצנא עליה [10]אדייה לגזיזיה וקם א"ל שמואל לרב יהודה קרא כתיב [8]גם איש שלומי אשר בטחתי בו וגו' ההוא דהוה קאמר ואזיל כי רחימתין הוה עזיזא אפותיא דספסירא שכיבן השתא דלא עזיזא רחימתין פוריא בר שיתין גרמידי לא סני לן אמר רב הונא קראי כתיבי מעיקרא כתיב [9]ונועדתי לך שם ודברתי אתך מעל הכפורת [10]ותניא ארון תשעה וכפורת טפח הרי כאן עשרה [10]וכתיב [10]והבית אשר בנה המלך שלמה לה' ששים אמה ארכו ועשרים רחבו ושלשים אמה קומתו ולבסוף כתיב [11]כה אמר ה' השמים כסאי והארץ הדום רגלי איזה בית אשר תבנו לי וגו' מאי משמע דהאי לא תגורו לישנא דכנושי הוא אמר רב נחמן אמר קרא [12]ויין לא תשתה ולא תאגור רב אחא בר יעקב אמר מהכא [13]תכין בקיץ לחמה אגרה בקציר מאכלה רב אחא בריה דרב איקא אמר מהכא [14]אוגר בקיץ בן משכיל: אמ"ת ממו"ן ירא"ה סימן: אמר רבי שמואל בר נחמני אמר רבי יונתן [7]כל דיין שדן דין [8]אמת לאמיתו משרה שכינה בישראל שנאמר [15]אלהים נצב בעדת אל בקרב אלהים ישפוט וכל דיין שאינו דן דין אמת לאמיתו גורם לשכינה שתסתלק מישראל שנאמר [16]משוד עניים מאנקת אביונים עתה אקום יאמר ה' וגו' ואמר רבי שמואל בר [9](נחמן) אמר רבי יונתן [7]כל דיין שנוטל מזה ונותן לזה שלא כדין הקדוש ברוך הוא נוטל ממנו נפשו שנאמר [17]אל תגזול דל כי דל הוא ואל תדכא עני בשער כי ה' יריב ריבם וקבע את קובעיהם נפש ואמר רבי שמואל בר נחמני אמר רבי יונתן [10]לעולם יראה דיין עצמו כאילו חרב מונחת לו בין ירכותיו וגיהנם פתוחה לו מתחתיו שנאמר

מצוה למימר להו. כרישא מי דינא בעיתו מי פטרה בעיתו דפמתין להו בפטרה: **היינו מ"ק.** דאמר נגמר הדין מי אתה רשאי לבטוא הא מקודם גמר דין רשאי לבטוא וה"נ רשות הוא: **מיכא ביניייהו מצוה.** להזכיר פטרה לת"ק ליכא מצוה: **מיכא ביניייהו משתשמע דבריכם.** לת"ק אפילו שמע דבריכם רשאי לבטוא עד שיגמר הדין ואימר זה זכאי וזה מייב לר"ש בן מנסיא משתשמע את דבריהם ודעת להיכן נוטה אי אתה רשאי לומר להן צאו ובצעו ופליגא דרבי תנחום בר חנילאי דאמר רבי תנחום בר חנילאי לא נאמר מקרא זה אלא כנגד מעשה העגל שנאמר [1]וירא אהרן ויבן מזבח לפניו מה ראה א"ר בנימין בר יפת א"ר אלעזר ראה חור שזבוח לפניו אמר אי לא שמענא להו השתא עבדו לי כדעבדו בחור ומיקיים בי [6][2]אם יהרג במקדש ה' כהן ונביא ולא הויא להו תקנתא לעולם מוטב דליעבדו לעגל אפשר הויא להו תקנתא בתשובה והני תנאי [3]פוטר מים ראשית מדון מאי דרשי

מסורת הש"ס

(א) [עמ"ש תוספות' גיטין סח. ד"ה וכתיבן, ב) שבת לא. (קדושין מ:), ג) (אין זה בפסוק אלא כך איתא ורכיסים יכשלו כרשע ודע דכילקוט ליתא לגי' תיבות הללו), ד) (תרגום של בטח לריחמנן), ה) [פי' הרים כלי זייני עלי ערוך עכן גז ר"], ו) פוסה ד:, ז) (ובפסוף כתיב והבית. כל"ל רש"ל, ח) (סוטה טז.), [ע' תוס' שבת י. ועוד ביתר ביאור בתר' כ"ב ח: ד"ה דין ותוס' מגילה טו: ד"ה זה], ט) [כ"ל נחמני, י) ובמות קט:, כ) רש"ל כי שהוא דיבור אחד עם דלעיל, ל) בע"י: הכפורת בתמתים ותלי פרטו, מ) (וע"ע תוס' קידושין מ:).

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה פוטר מים המתחיל ופותח בקטנה ראשית מדון הוא:

מוסף רש"י

תחילת דינו. ליום הדין, תחילת מצוות שעליו תמני מה לא שעקת בתורה (קדושין מ:). **פוטר מים.** הפוקק שול תורה, ראשית מדון. הוא תחילת דינו, ולכן מים אלא תורה, דכתיב (ישעיה נה) הוי כל צמא לכו למים (קדושין מ:). **ארון תשעה.** גוטכו, דכתיב ואתה ותלי קומתו, ואמה בת שמה טפחים (סוכה ה:). **אל תגזול דל כי דל הוא.** אל תגזלנו כי תרמנו דל, נעבוד שהוא דל ואין לו כח לעמוד נגדך (משלי כב כג).

רבינו חננאל

אי דינא בעיתו אי פשרה בעיתו ואף על גב שנתגלה הריב וכן יש לו לדיין לומר לאדם חזק איני נזקק לכם שמא יתחייב החזק ונמצא התזק רודפו לדיין וכו' ור' תנחום בר חנילאי דריש האי קרא פוטר מים ראשית מדון במעשה דאהרן בעגל שנא' וירא אהרן ויבן מזבח לפניו מה ראה אמר רבי אלעזר ראה חור זבוח לפניו אמר אי לא שמענא להו השתא קטלי נמי לדידי ומתקיימא בהן אם יהרג במקדש ה' כהן ונביא ולית להו תקנתא בתשובה לעולם אפשר אטורדם במעשה העגל אפשר דהדרי בתשובה והויא תקנתא וכו'. ואסיקנא כל דיין שדן דין אמת לאמתו משרה שכינה על ישראל שנאמר אלהים נצב בעדת אל וגו' והמעוות מסלק שכינה שנאמר משוד עניים מאנקת אביונים עתה אקום יאמר ה'. וכל דיין שנוטל ממון מזה שלא כדין ונותנו לזה הקב"ה נוטה נפשו ממנו שנאמר אל תגזול דל כי דל הוא ואומר כי ה' יריב ריבם וגו'.

עין משפט נר מצוה

נד א מיי' פכ"ג מהל' סנהדרין הלכה ד סמג עשין קז טש"ע ח"מ סימן יג סעיף ב:

נה ב מיי' פ"ג מהל' ח"מ הלכה ה סמג עשין יג ונכוות וס"ע י"ד סימן רמו סעיף יט:

נו ג מיי' פ"ג מהלכות סנהדרין ה:

נז ד ה ו מיי' פכ"ג מהלכות סנהדרין הל' ח ט סמג עשין קז טש"ע ח"מ סימן ח ס"ב:

תורה אור השלם

1. וַיַּרְא אַהֲרֹן וַיִּבֶן מִזְבֵּחַ לְפָנָיו וַיִּקְרָא אַהֲרֹן וַיֹּאמַר חַג לַיי מָחָר: שמות לב ה
2. רֵאה יי וְהַבִּיטָה לְמִי עוֹלַלְתָּ כֹּה אִם תֹּאכַלְנָה נָשִׁים פִּרְיָם עֹלְלֵי טִפָּחִים אִם יֵהָרֵג בְּמִקְדַּשׁ אֲדֹנָי כֹּהֵן וְנָבִיא: איכה ב כ
3. פּוֹטֵר מַיִם רֵאשִׁית מָדוֹן וּלְפָנֵי הִתְגַּלֵּע הָרִיב נִטְּשׁוּ: משלי יז יד
4. כֹּה אָמַר יי עַל שְׁלֹשָׁה פִּשְׁעֵי יִשְׂרָאֵל וְעַל אַרְבָּעָה לֹא אֲשִׁיבֶנּוּ עַל מְכָרָם בַּכֶּסֶף צַדִּיק וְאֶבְיוֹן בַּעֲבוּר נַעֲלָיִם: עמוס ב ו
5. כִּי שֶׁבַע יִפּוֹל צַדִּיק וָקָם וְרְשָׁעִים יִכָּשְׁלוּ בְרָעָה: משלי כד טז
6. אִם אֶת הַדָּבָר הַזֶּה תַּעֲשֶׂה רְצוֹ אֱלֹהִים וְיָכֹלְתָּ עָמֹד וְגַם כָּל הָעָם הַזֶּה עַל מְקֹמוֹ יָבֹא בְשָׁלוֹם: שמות יח כג
7. בְּעַצְלָתַיִם יִמַּךְ הַמִּקְרֶה וּבְשִׁפְלוֹת יָדַיִם יִדְלֹף הַבָּיִת: קהלת י יח
8. גַּם אִישׁ שְׁלוֹמִי אֲשֶׁר בָּטַחְתִּי בּוֹ אֹכֵל לַחְמִי הִגְדִּיל עָלַי עָקֵב: תהלים מא י
9. וְנוֹעַדְתִּי לְךָ שָׁם וְדִבַּרְתִּי אִתְּךָ מֵעַל הַכַּפֹּרֶת מִבֵּין שְׁנֵי הַכְּרֻבִים אֲשֶׁר עַל אֲרֹן הָעֵדֻת אֵת כָּל אֲשֶׁר אֲצַוֶּה אֹתְךָ אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל: שמות כה כב
10. וְהַבַּיִת אֲשֶׁר בָּנָה הַמֶּלֶךְ שְׁלֹמֹה לַיי שִׁשִּׁים אַמָּה אָרְכּוֹ וְעֶשְׂרִים רָחְבּוֹ וְשְׁלֹשִׁים אַמָּה קֹמָתוֹ: מלכים א ו ב
11. כֹּה אָמַר יי הַשָּׁמַיִם כִּסְאִי וְהָאָרֶץ הֲדֹם רַגְלָי אֵי זֶה בַיִת אֲשֶׁר תִּבְנוּ לִי וְאֵי זֶה מָקוֹם מְנוּחָתִי: ישעיהו סו א
12. כְּרָמִים תִּטַּע וְעָבָרְתָּ יַיִן לֹא תִשְׁתֶּה וְלֹא תֵאָגֹר כִּי תֹאכְלֶנּוּ הַתּוֹלָעַת: דברים כח לט
13. תָּכִין בַּקַּיִץ לַחְמָהּ אָגְרָה בַּקָּצִיר מַאֲכָלָהּ: משלי ו ח
14. אֹגֵר בַּקַּיִץ בֵּן מַשְׂכִּיל נִרְדָּם בַּקָּצִיר בֵּן מַבִּישׁ: משלי י ה
15. מְזֻמּוֹר לְאָסָף אֱלֹהִים נִצָּב בַּעֲדַת אֵל בְּקֶרֶב אֱלֹהִים יִשְׁפֹּט: תהלים פב א
16. מִשֹּׁד עֲנִיִּים מֵאַנְקַת אֶבְיוֹנִים עַתָּה אָקוּם יֹאמַר יי אָשִׁית בְּיֵשַׁע יָפִיחַ לוֹ: תהלים יב ו
17. אַל תִּגְזֹל דַּל כִּי דַל הוּא וְאַל תְּדַכֵּא עָנִי בַשָּׁעַר: כִּי יי יָרִיב רִיבָם וְקָבַע אֶת קֹבְעֵיהֶם נָפֶשׁ: משלי כב כב-כג

Torah-Box.com
diffusion du judaïsme aux francophones
Tél. FR : 01.80.91.62.91 - Tél. ISR : 077.466.03.32 - contact@torah-box.com